

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-45>

УДК 336.5.02

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СУТНОСТІ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ НА ОБОРОНУ

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF THE ESSENCE OF THE STATE BUDGET EXPENDITURE ON DEFENSE

Сідельникова Лариса Петрівнадоктор економічних наук, професор,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7182-2923>**Рудик Світлана Олександрівна**студентка,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9904-9415>**Sidelnykova Larysa, Rudyk Svitlana**

Kherson National Technical University

Визначено ключову роль забезпечення обороноздатності країни серед основних зобов'язань держави в наданні суспільних благ. Досліджено сутність видатків Державного бюджету України на оборону. Поглиблено теоретико-методичні засади формування фінансових ресурсів сектору оборони. Охарактеризовано групи видатків державного бюджету на оборону. Розглянуто особливості функціональної та програмної класифікації видатків бюджету на оборону. Проведено порівняльний аналіз класифікації видатків на оборону в Україні та країнах НАТО. Важливим напрямом підвищення обороноздатності країни визначено забезпечення державою соціальних гарантій військовослужбовцям. Досліджено функції системи соціального захисту військовослужбовців. Надано характеристику видів соціального забезпечення військовослужбовців.

Ключові слова: обороноздатність держави, державний бюджет, видатки на оборону, класифікація видатків, соціальний захист військовослужбовців.

Определена ключевая роль обеспечения обороноспособности страны среди основных обязательств государства в предоставлении общественных благ. Исследована сущность расходов Государственного бюджета Украины на оборону. Углублены теоретико-методические основы формирования финансовых ресурсов сектора обороны. Охарактеризованы группы расходов государственного бюджета на оборону. Рассмотрены особенности функциональной и программной классификации расходов бюджета на оборону. Проведен сравнительный анализ классификации расходов на оборону в Украине и странах НАТО. Важным направлением повышения обороноспособности страны определено обеспечение государством социальных гарантий военнослужащим. Исследованы функции системы социальной защиты военнослужащих. Охарактеризованы виды социального обеспечения военнослужащих.

Ключевые слова: обороноспособность государства, государственный бюджет, расходы на оборону, классификация расходов, социальная защита военнослужащих.

The essence of expenditures for defense of the State Budget of Ukraine is investigated. Theoretical and methodological bases of formation of financial resources of the defense sector are deepened. It is determined that public expenditures that fully meet the needs of the population can be divided into four categories: expenditures on the economy, social activities, defense and governance, so ensuring the country's defense is one of the main obligations of the state to provide public goods. In turn, one of the most important criteria for socio-economic development of the state is the distribution of expenditures for defense, which characterizes the state's efforts to ensure proper conditions for the development of the armed forces and maintain their combat readiness in the required state. It is emphasized that defense expenditures are unproductive, as they do not contribute to GDP growth and the development of productive forces. The groups of state budget expenditures on defense are characterized. Peculiarities of functional and program classification of defense expenditures are considered. A comparative analysis of the classification of defense expenditures in Ukraine and NATO countries is conducted. An important area of increasing the country's defense capabilities is the provision of social guarantees to servicemen by the state. The scientific approaches to the

definition of the concept of "social protection of servicemen" are generalized, the own interpretation of this definition is formed. The functions of the system of social protection of servicemen are investigated. The characteristics of the types of providing servicemen for minimizing or suppressing the negative impact of social risks are given. It is established that the key aspect of ensuring the state's defense capabilities is the effective use of state budget funds to finance the Armed Forces of Ukraine. In order to fully meet the needs of the state for defense, it is important to strictly adhere to the normative calculation of needs for this industry, to conduct budget funding on time and in accordance with the budget schedule, to spend the funds efficiently and economically.

Keywords: state defense capability, state budget, defense expenditures, classification of expenditures, social protection of servicemen.

Постановка проблеми. Однією з головних умов успішної розбудови української державності є забезпечення державного суверенітету України, територіальної цілісності, стабільності, захисту населення та країни від будь-яких зовнішніх посягань, а також швидкої локалізації внутрішніх конфліктів. Разом з тим, недостатнє фінансування оборонних заходів (у тому числі соціального захисту військовослужбовців) в умовах гібридної війни не дозволяє досягти необхідного рівня захищеності держави. В цьому контексті, не можна не погодитися з О. Кириленко, яка акцентує увагу на необхідності подальших досліджень теорії і практики складання військових бюджетів держави для обґрунтування доцільних обсягів і структури видатків, розробки механізму їх ефективного використання [1, с. 182].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Видатки державного бюджету є одним з найвагоміших елементів в системі фінансового забезпечення потреб суспільства. На їхній розмір, склад і структуру значний вплив здійснює характер функцій держави, адже їх повноцінне виконання можливе лише за умови наявності необхідного обсягу бюджетних ресурсів. Теоретичним та практичним аспектам формування бюджетних видатків присвячені праці О. Василика, В. Гейця, В. Дем'янишина, М. Карліна, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніної, Ю. Пасічника, Ю. Радіонова, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших. Сучасні тенденції видатків державного бюджету на оборону і соціального захисту військовослужбовців досліджували З. Варналій, С. Ветлинський, Є. Карп, Ю. Касперович, О. Кириленко, С. Пасіка, Ю. Романовська, О. Сайнецький, Р. Сорока, О. Чеберяко, В. Урбанович.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, питання теоретико-методичного обґрунтування фінансового забезпечення обороноздатності нашої держави і соціального захисту військовослужбовців в умовах ведення військових дій на Сході країни і тимчасової окупації Криму

Російською Федерацією потребують додаткової уваги.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є поглиблення теоретико-методичних засад формування видатків державного бюджету на оборону (у тому числі соціального захисту військовослужбовців) в сучасних умовах посилення гібридних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бюджетні видатки є вагомим інструментом макроекономічної політики, за їх допомогою держава здійснює вплив на розміщення фінансових ресурсів, зайнятість, рівень цін, структуру суспільного виробництва, соціальне забезпечення. Призначення бюджетних видатків сприяє задоволенню важливих потреб суспільства у розвитку економіки і соціальної сфери, державного управління, оборони, забезпечення громадського порядку, безпеки держави тощо [2, с. 220].

За суспільним призначенням видатки, які повністю задовольняють потреби населення країни, можна розділити на чотири категорії: видатки на економіку, соціальні заходи, оборону та управління. Цей розподіл дозволяє забезпечити бюджетними ресурсами всі напрями суспільної діяльності держави (економічної, соціальної, оборонної та управлінської) і створити базу для дослідження та розроблення функціональної класифікації видатків.

Узагальнюючи існуючі наукові підходи щодо розуміння сутності суспільних благ як благ, які доступні всім без конкуренції і користування якими людям заборонити неможливо, Ю. Радіонов доходить висновку, що, на думку вчених, класичними їх прикладами є національна оборона та чисте повітря [3, с. 22]. Більше того, найкращим прикладом суспільних благ П. Самуельсон і В. Нордхаус вважають систему національної оборони держави, адже під час захисту країною своєї свободи, вона захищає своє населення, незважаючи на те, хоче хтось цього чи ні [4, с. 76].

Отже, одним з основних зобов'язань держави в наданні суспільних благ є забезпе-

чення обороноздатності країни; а одним з найважливіших критеріїв, який характеризує її прагнення до забезпечення належних умов підвищення обороноздатності, розвитку збройних сил, підтримання їх бойової готовності в гідному стані, – рівень видатків державного бюджету на оборону.

Відповідно до Закону України «Про оборону України» від 06.12.1991 р. № 1932-XII, оборона – це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту [5].

Враховуючи вищезазначене, видатки державного бюджету на оборону слід характеризувати як грошові витрати держави на оборонні заходи, у т.ч. утримання збройних сил, розвиток оборонної промисловості, воєнні дослідження, підготовку військових фахівців як основу кризового реагування на воєнні загрози та недопущення ескалації воєнних конфліктів. Такі видатки мають непродуктивний характер, адже не сприяють зростанню ВВП та розвитку продуктивних сил.

Видатки державного бюджету на оборону можна розподілити на три групи: прямі (поточні та капітальні), побічні і приховані.

Основною ланкою видатків на оборону є прямі видатки, спрямовані на фінансування Міністерства оборони України (далі – МОУ), причому поточні видатки пов'язані з підтримкою боєздатності збройних сил на належному рівні, а капітальні – з матеріально-технічним переоснащенням збройних сил і розвитком оборонної промисловості. Згідно з наказом Міністерства оборони України від 22.04.2021 р. № 104, головним розпорядником бюджетних коштів за кошторисом міністерства є Міністр оборони України, який реалізує свої функції через Департамент фінансів МОУ.

Побічні оборонні видатки обумовлені ліквідацією наслідків війни та переозброєнням; приховані – за своїм характером та природою значною мірою відносяться до оборонних, але включені до кошторисів витрат цивільних міністерств і відомств.

Розглядаючи класифікацію видатків державного бюджету на оборону, доцільно звернутися до типової класифікації бюджетних видатків, кожен елемент якої має свою характеристику та ознаки у бюджеті.

Так, функціональна класифікація бюджетних видатків пов'язана з функціями держави, на виконання яких спрямовуються бюджетні ресурси, і має кілька рівнів деталізації:

– розділи, в яких систематизуються видатки;

– підрозділи та групи, в яких конкретизуються видатки.

Видатки державного бюджету на оборону є самостійним розділом, до якого наразі відносяться три підрозділи (табл. 1).

Слід зазначити, що за функціональною класифікацією Державного бюджету України до видатків на оборону в різні роки включалися такі підрозділи: військова освіта, дослідження і розробки у сфері оборони, військова допомога зарубіжним країнам тощо.

Є. Карп, порівнюючи вітчизняні методологічні підходи до аналізу видатків на оборону та підходи аналітичних підрозділів НАТО, відзначає їхню суттєву відмінність [7, с. 805]. Так, по-перше, згідно зі стандартами НАТО, в країнах Північноатлантичного альянсу видатки на цивільну оборону виключені з видатків на оборону [7, с. 806]; по-друге, на відміну від складових функціональної класифікації видатків на оборону в Україні, країни НАТО застосовують такі структурні складові оборонних видатків (рис. 1).

Виходячи з того, що з 21.02.2019 р. набули чинності зміни до Конституції України, якими закріплена незворотність стратегічного курсу

Таблиця 1

**Структура функціональної класифікації
видатків Державного бюджету України на оборону**

Найменування	Опис підрозділу
Військова оборона	Найвагоміший підрозділ (становить майже 90% фінансових ресурсів оборонних видатків). Призначений для утримання та забезпечення Збройних сил України (далі – ЗСУ).
Цивільна оборона	Функціонує для захисту людей і матеріальних цінностей у разі військових дій, стихійних лих або техногенних катастроф.
Інша діяльність у сфері оборони	Включає в себе дії держави у сфері оборони, які не відносяться до попередніх підрозділів.

Джерело: сформовано авторами за [6]

Рис. 1. Номенклатура видатків на оборону в країнах НАТО

Джерело: сформовано авторами за [7, с. 807]

держави на набуття повноправного членства в Євросоюзі і НАТО, в майбутньому слід очікувати відповідні зміни у структурі функціональної класифікації видатків Державного бюджету України на оборону.

Програмна класифікація видатків бюджету застосовується під час використання у бюджетному процесі програмно-цільового методу. Відповідно до ст. 10 Бюджетного кодексу України, вона формується Міністерством фінансів України за пропозиціями, поданими головними розпорядниками бюджетних коштів під час складання проекту Закону про Державний бюджет України у бюджетних запитах, при цьому визначається шляхом розподілу видатків за бюджетними програмами і може бути уточнена під час виконання державного бюджету [6].

До видатків на національну оборону за програмною класифікацією належать видатки Міністерства оборони України, які спрямовуються на:

- утримання Збройних Сил України;
- закупівлю, модернізацію та ремонт озброєння і військової техніки;
- капітальне будівництво і придбання житла для військовослужбовців;
- підготовку військових фахівців;
- медичне забезпечення особового складу ЗСУ, ветеранів військової служби та членів їх сімей, ветеранів війни;

– утилізацію боєприпасів, рідинних компонентів ракетного палива, озброєння, військової техніки та іншого військового майна.

Важливою складовою видатків державного бюджету на оборону є забезпечення державою соціальних гарантій військовослужбовцям. По-перше, це прямий обов'язок держави відповідно до прав і свобод людини. По-друге, у зв'язку з особливим характером служби, військові потребують посиленого соціального захисту та визначеного чинним законодавством комплексу соціального забезпечення. Так, С. Ветлинський зазначає, що сучасне забезпечення соціального захисту військовослужбовців – це цілеспрямована системна діяльність держави і громадянського суспільства щодо забезпечення дієвості нормативно-правових актів, якими встановлені відповідні пільги, гарантії та компенсації військовослужбовцям у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби [8, с. 198]. Таким чином, науковець наголошує, по-перше, на зацікавленості держави у соціальному захисті військовослужбовців; по-друге, у необхідності поєднання особистих інтересів військових з інтересами держави при взаємній відповідальності.

Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 р. № 2011-XII, соціальний захист військовослужбовців визначається як діяльність (функція) держави, спрямована

на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі [9].

У зв'язку з особливим характером військової служби, яка пов'язана із захистом України від зовнішніх посягань, головною метою соціального захисту військових слід вважати фінансове і матеріальне забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей. Так, О. Сайнецький, аналізуючи характерність соціального забезпечення військовослужбовців ЗСУ, визначає військових як осіб, які знаходяться в особливих умовах, умови життя яких суттєво відрізняються від умов життя інших осіб [10, с. 208]. Таким чином, до цієї категорії, на думку автора, слід застосовувати соціальне забезпечення, як конкретне втілення заходів соціального захисту в особливих випадках.

Схожої думки дотримується і С. Пасіка, який вважає соціальне забезпечення військовослужбовців системою економіко-правових заходів, спрямованих державою на надання військовослужбовцям належного рівня грошового, медичного, житлового, речового, продовольчого та інших видів забезпечення для забезпечення їх життєдіяльності, враховуючи складність виконання покладених на них спеціальних завдань [11, с. 21].

Отже, беручи до уваги наведені вище трактування, сформуємо власне визначення цього поняття. Соціальний захист військовослужбовців – це комплекс дій держави, спрямований на забезпечення продуктивності системи правових норм, які закріплюють заходи щодо соціального забезпечення військовослужбовців для задоволення їхніх потреб відповідно

до особливих умов життя та службової діяльності, а також статусу в суспільстві.

До функцій системи соціального захисту військовослужбовців можна віднести економічну, відтворювальну, інтегративну та стимулюючу функції. На перший погляд, ці функції аналогічні функціям системи соціального захисту населення, але вони мають відмінності, які зумовлені особливостями соціально-трудова відносин у підрозділах Збройних сил України: економічна функція – має на меті організацію умов для формування спеціальних фондів фінансового забезпечення заходів, націлених на соціальний захист військовослужбовців; відтворювальна – полягає у максимізації зусиль держави стосовно надання військовим повного обсягу потреб та послуг, які є достатніми для розширеного відтворення їх робітничих сил; інтегративна – відображає співвідношення інтересів членів сімей військовослужбовців та інтересів військової служби; стимулююча – забезпечує мотивацію та створює умови для підтримки обороноздатності держави шляхом надання соціально-економічних гарантій.

Розглядаючи соціальне забезпечення як інструмент економічної діяльності держави щодо соціального захисту військових, охарактеризуємо види забезпечення, на які можуть розраховувати військовослужбовці для мінімізації або пригнічення негативного впливу соціальних ризиків (табл. 2).

Грошове забезпечення військовослужбовців за економічною класифікацією видатків бюджету є однією з основних статей кошторису, за яким проводиться утримання військових частин.

Класифікація складу грошового забезпечення військовослужбовців включає щомісячні (основні та додаткові) та одноразові види виплат (рис. 2).

Таблиця 2

Види соціального забезпечення військовослужбовців

Найменування	Приклади
Грошове забезпечення	Посадовий оклад, оклад за військовим званням, надбавки, доплати, премія, винагороди, допомоги.
Продовольче забезпечення	Військова техніка та майно продовольчої служби, харчування, додаткові продукти.
Речове забезпечення	Головні убори, обмундирування, білизна, взуття, спорядження, засоби індивідуального захисту.
Медичне забезпечення	Медична допомога, лікування, реабілітація тощо.
Житлове забезпечення	Надання новозбудованого, вивільненого або придбаного житлового приміщення.

Джерело: сформовано авторами за [5; 12; 13]

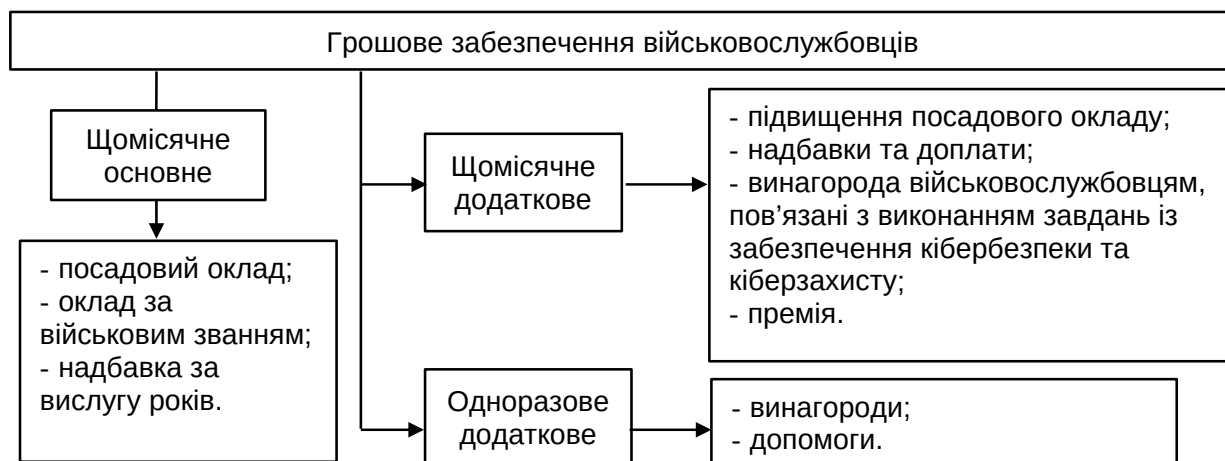

Рис. 2. Види грошового забезпечення військовослужбовців

Джерело: сформовано авторами за [14]

Розмір грошового забезпечення залежить від посади, військового звання, тривалості та умов військової служби, кваліфікації, наукового ступеня і вченого звання військовослужбовця. Крім того, військовослужбовці мають право на продовольче, речове, медичне та житлове забезпечення.

Отже, цілком доречною вважаємо думку С. Ветлинського, який одним з головних напрямів соціальної політики держави вважає забезпечення комплексу державних гарантій соціального і правового статусу військовослужбовців, підвищення рівня їх соціального захисту, членів їх сімей та сімей, члени яких загинули під час проходження військової служби, сприяння соціальній адаптації [8, с. 200].

Високий соціальний престиж ЗСУ забезпечить належний рівень конкурентоспроможності військової професії на національному ринку праці, що позитивно впливатиме на підвищення обороноздатності країни.

Висновки. Підводячи підсумки, можемо стверджувати, що однією з центральних ланок фінансування функцій держави є видатки державного бюджету на оборону, у тому числі на утримання ЗСУ, а соціальний захист військовослужбовців доцільно розглядати як додатковий аспект забезпечення військово-економічної безпеки України.

Ключовим аспектом зміцнення обороноздатності держави є ефективне використання коштів державного бюджету на фінансування Збройних сил України. Для повноцінного забезпечення оборонних видатків важливо чітко дотримуватися нормативного визначення потреб для цієї галузі, вчасно проводити бюджетне фінансування згідно з бюджетним розписом, ефективно та економно витратити отримані кошти.

В умовах посилення гібридних викликів оборонний бюджет нашої держави має поступово зростати, передбачаючи модернізацію Збройних Сил України шляхом закупівлі озброєння і військової техніки; перехід сектору безпеки і оборони на стандарти НАТО; побудову професійної армії як комплексного процесу, в якому комплектування ЗСУ за контрактом є лише одним з елементів; підвищення рівня грошово-матеріального забезпечення та соціального захисту військовослужбовців.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі передбачають проведення комплексної оцінки бюджетного фінансування сектору оборони в Україні за трьома напрямками: видатки державного бюджету на оборону за функціональною класифікацією; бюджетні програми Міністерства оборони України за програмною класифікацією; розмір грошового забезпечення військовослужбовців за економічною класифікацією видатків бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кириленко О.П. Сучасні тенденції видатків на оборону з державного бюджету України. *Світ фінансів*. 2019. № 3(60). С. 179–188.
2. Чугунов І.Я., Ігнатюк І.М. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни. *Економічний вісник університету*. 2016. № 28/1. С. 217–226.

3. Радіонов Ю.Д. Теоретичні основи суспільних благ в економічній системі держави. *Економіка та держава*. 2017. № 2. С. 22–27.
4. Самуельсон Пол Е., Нордхаус Вільям Д. Економіка : пер. с англ. Москва : БІНОМ, 1997. 800 с.
5. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-ХІІ. Дата оновлення: 23.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/page#Text>.
6. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
7. Карп Є.В. Структурні зміни видатків Державного бюджету України на оборону. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 804–810.
8. Ветлінський С. Соціальний захист військовослужбовців в умовах проведення антитерористичної операції. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 4 (49). Ч. 1. С. 198–205.
9. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-ХІІ. Дата оновлення: 23.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.
10. Сайнецький О.П. Зміст та особливості соціального забезпечення військовослужбовців як правового явища. *Митна справа*. 2013. № 5 (89). С. 204–209.
11. Пасіка С.П. Адміністративно-правове регулювання соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 21 с.
12. Про затвердження Положення про продовольче забезпечення Збройних Сил України на мирний час : Наказ Міністерства оборони України від 09.12.2002 р. № 402. Дата оновлення: 10.11.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0992-02#Text>.
13. Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам : Наказ Міністерства оборони України від 07.06.2018 р. № 260. Дата оновлення: 30.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text>.
14. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 р. № 704. Дата оновлення: 24.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF#Text>.

REFERENCES:

1. Kyrylenko O.P. (2019) Suchasni tendentsii vydatkiv na obronu z derzhavnoho biudzhetu Ukrainy [Current trends in defense expenditures from the state budget of Ukraine]. *Svit finansiv*, vol. 3(60), pp. 179–188.
2. Chuhunov I.Ia., Ihnatiuk I.M. (2016) Formuvannia vydatkiv biudzhetu u systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy [Formation of budget expenditures in the system of socio-economic development of the country]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, no. 28/1, pp. 217–226.
3. Radionov Yu.D. (2017) Teoretychni osnovy suspilnykh blah v ekonomichnii systemi derzhavy [Theoretical foundations of public goods in the economic system of the state]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 2, pp. 22–27.
4. Samuelson Pol E., Nordhaus Vilyam D. (2005) *Ekonomika* [Economy]. Moscow: BINOM (in Russian).
5. Pro obronu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 r. # 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/page#Text>.
6. Biudzhetni kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. # 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
7. Karp Ye.V. (2018) Strukturni zminy vydatkiv Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy na obronu [Structural changes in defense expenditures of the State Budget of Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 14, pp. 804–810.
8. Vetlynskyi S. (2016) Sotsialnyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv v umovakh provedennia antyterorystychnoi operatsii [Social protection of servicemen in the conditions of anti-terrorist operation]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 4 (49), part 1, pp. 198–205.
9. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv ta chleniv yikh simei: Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 r. # 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.
10. Sainetskyi O.P. (2013) Zmist ta osoblyvosti sotsialnoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv yak pravovoho yavyscha [The content and features of social security of servicemen as a legal phenomenon]. *Mytna sprava*, no. 5 (89), pp. 204–209.
11. Pasika S.P. (2011) Administratyvno-pravove rehuliuвання sotsialnoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv Zbroinykh Syl Ukrainy [Administrative and legal regulation of social security of servicemen of the Armed Forces of Ukraine]. Extended abstract of Candidate's thesis. Zaporizhzhia. (in Ukrainian)
12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro prodovolche zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy na myrnyi chas: Nakaz Ministerstva obrony Ukrainy vid 09.12.2002 r. # 402. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0992-02#Text>.

13. Pro zatverdzhennia Poriadku vyplaty hroshovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtsiam Zbroinykh Syl Ukrainy ta deiakym inshym osobam: Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 07.06.2018 r. # 260. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text>.

14. Pro hroshove zabezpechennia viiskovosluzhbovtsiv, osib riadovoho i nachalnytskoho skladu ta deiakyykh inshyykh osib: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.08.2017 r. # 704. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF#Text>.